

Ministr soc. péče Dr. Jos. Gruber :

Ministerstvo sociální péče a přehled dosavadní sociální politiky československé republiky.

V nově vzniklé republice československé připadl právě ministerstvu sociální péče jeden z úkolů nejdůležitějších a nejtěžších.

Světová válka zosílila nesmírně politické nesrovnalosti předválečné a vyvolala řadu nových problémů sociálních. Rozpadnutí Rakouska-Uherska znamenalo náhlou neorganisovanou demobilisaci i zastavení rozsáhlého válečného průmyslu, jež nebylo lze bezprostředně a postupně převést v poměry mírové. Nedostávalo se surovin a polotovarů, obtíže dopravní, nerovnané poměry valutní, pokles uhelné těžby a značné vysílení celého hospodářství světového bránily rychlejší obnově a rozvoji výroby. Pro desetitisíce vracejících se vojáků a zajatců nebylo příbytků, pro statisíce nebylo zaměstnání, a váleční invalidé a jejich příslušníci, vdovy a sirotci po padlých a zemřelých vojácích a zajatcích očekávali od státu zabezpečení své existence. Přepjatá očekávání rychlého a vydatného přispění ciziny záhy se ukázala klamnými, prvotní optimismus, který se, uchvácen nově dosaženou samostatností státní, hravě chtěl přenést přes obtížné hospodářsko-sociální problémy poválečné, ustoupil střídlivějšímu odčiňování nejnaléhavějších potřeb dneška vlastním přičiněním mladé republiky. Při tom nová republika, demokratická a kulturně i hospodářsky vysoce vyspělá, chtěla v ušlechtilé ctižádosti a v plné úměrnosti k politickému významu našich tříd pracovních ukázati se státem i sociálně-politicky vysoce pokrokovým, ba co možná pokročilejším nad své bližší i vzdálenější sousedy.

Vskutku vtiskuje sociální politika v širším smyslu (čítajíc v ni tedy zejména i pozemkovou reformu) nejvýznačnější ráz všemu dosavadnímu zákonodárství naší republiky. Jako by v kvapném tempu mělo býti dohoněno, co v bývalém Rakousku zákonodárstvím posledních desíletí bylo zanedbáno, sáhnuto legislativou mladé československé republiky snad na všechna odvětví života hospodářského a načaty sociálně-politické problémy nejzákladnější. Pochopitelně, že jako všechna historická revoluční zákonodárství, také naše první legislativa tu a tam příliš přímočárně řešila určité problémy.

K prvním zákonům československé republiky, jež podepsal po vítězném návratu do vlasti prezident T. G. Masaryk, patří zákon o osmi hodině denní pracovní z 19. prosince 1918 č. 91 sb. z. a n., jež přijalo revoluční národní shromáždění za souhlasu všech stran, ne tedy pouze dělnických, a jímž daleko předstížena usnesení Washingtonské mezinárodní konference práce. Osmi-

hodinná doba pracovní vztažena nejen na podniky průmyslové, hornické, stavební a dopravní, nýbrž i na zemědělské a obchodní, zákon upravuje poprvé též odpočinek pro osoby zaměstnané a bydlící v domácnosti zaměstnavatelově a zostřuje i předpisy o noční práci mladistvých dělníků a žen. Zákon vyžádal si záhy ovšem vydání některých nařízení obmezujících; jeho praktické provádění jde dle druhdy nad původní jeho intence i doslov a zejména v zemědělství jest snaha, jej dle zvláštních potřeb zemědělské výroby modifikovati.

V pracovním poměru odstraněna stará bolest dělnictva, pracovní a čelední knížky a trestnost bezdůvodného zrušení pracovního poměru dělníkem, zákonné úpravě podrobeny též pracovní a mzdové poměry domácí práce, zvl. zaručením přiměřených mezd, a nejbližšímu řešení dalších problémů všeobecné ochrany dělnické ukázána cesta zákony o účasti zaměstnanců ve správě podniku a jejich podílu na čistém zisku i o závodních a revírních radách v hornictví, které již v historii bývalo nejstarším objektem veřejné péče ochranné a pojišťovací.

Vedle dosavadních kategorií námezdní práce domáhají se i další její odvětví zvláštní zákonné úpravy svých poměrů a ochrany. Tak jest již v ministerstvu sociální péče hotova osnova zákona o úpravě služebního poměru časopiseckých redaktorů a pracuje se o zákoně o zřízení žurnalistických komor.

Mírovými smlouvami Versaillskou a St. Germainskou bylo ujednáno, aby společnost národů vytvořila jednotné mezinárodní zákonořádství dělnické, a ještě v roce 1919 generální konference mezinárodní organizace pracovní ve Washingtoně přijala určité osnovy smluv za tím účelem, aby je členové mezinárodní konference pracovní v souhlase s ujednáními, v mírových smlouvách obsaženými, schválili. Tyto Washingtonské smlouvy byly nedávno předloženy národnímu shromáždění ve dvou skupinách. První obsahovala smlouvu o 8hodinné pracovní době v průmyslu a v hornictví i při dopravě, smlouvu o zákazu dětské práce v průmyslu, druhá obsahovala smlouvu o vybudování zprostředkovatelství práce, o ochraně mateřství a o zákazu noční práce žen. První skupina smluv byla národním shromážděním schválena tím snáze, jelikož naše zákonné předpisy těmito úmluvami až na nepatrnou mezery o kontrole doby pracovní nejen vyhovují, nýbrž je daleko předstihují; potřebný doplněk o 8hodinné pracovní době byl rovněž parlamentu již předložen. Co do druhé skupiny Washingtonských smluv, může náš stát přistoupiti v plném rozsahu ke smlouvě o ochraně mateřství. Také nová organizace zprostředkování práce národnímu shromáždění předložená bude belkem odpovídati zásadám smlouvy Washingtonské až na to, že řízení veřejného zprostředkování práce mělo býti rozděleno mezi ministerstvo sociální péče a ministerstvo zemědělství, a také při zákazu noční práce mladistvých dělníků pod 18 let stanoví naše zákonodárství pro průmysl více výjimek, než jich obsahuje smlouva Washingtonská, a hornictví vyloučeno vzhledem k zvláštním poměrům naší uhelné těžby z tohoto zákazu vůbec.

Z á v o d n í r á d y, pro něž vláda po několika iniciativních návrzích ze středu národ. shromáždění vyšlých předložila parlamentu vlastní osnovu i s hlediska průmyslové výroby přijatelnou, prošly koncem letního zasedání 1921 sněmovnami pod názvem závodních výborů v podobě, oproti původním požadavkům dělnických stran velice zmírněné.

Hrozivá nezaměstnanost na přechodu z hospodářství válečného do mírového dala již v prosinci 1918 podnět k vydání zákona, jímž byly nezaměstnancům tak nemajetným, že byla jejich výživa ohrožena, zabezpečeny státní podpory ve výši příspěvku nemocenského, zároveň však již v únoru 1919 vyslovena zákonem zásada, že každý státní občan jest povinen přijmouti zaměstnání, zvláště nouzovou práci, jemu od veřejné správy přikázanou, ač-li nechce pozbyti nároku na státní podporu nezaměstnanostní. Poslední zasedání parlamentu upravilo ve smyslu návrhu ministerstva sociální péče přesně jak podmínky a postup při poskytování podpor nezaměstnanostních, tak jejich výšku vzhledem k zdraženým potřebám životním, a krátce před tím nově přijatý zákon chce vystřídati tyto podpory státním příspěvkem k nezaměstnanostním podporám odborovými organisacemi poskytovaným dle tak zv. systému Gentského na místo všeobecného státního pojišťování nezaměstnaneckého, pro něž ministerstvo sociální péče a za ním i parlamentní sbory nepokládaly dobu dosud za příhodnou. Osnova zákona o opatřeních k čelení nezaměstnanosti úpravou propouštění dělníků a zastavování závodů byla ministerstvem sociální péče již připravena, aniž došla zatím uskutečnění.

V oboru pracovního práva jest velkým úkolem blízké doby jednak ujednání dělnického zákonodárství, platného v historických zemích republiky československé, se zákonodárstvím, jež platí dosud na Slovensku a v Podkarpatské Rusi, jednak jednotná kodifikace pracovního práva dosud v nesčetných skoro zákonech a nařízeních rozptýleného, nepřehledného, nesoustavného a částečně již zastaralého. Předpisy o úpravě pracovního poměru byly by z všeobecného zákoníka občanského, ze zákona obchodního, z řádu živnostenského, ze zákonů o obchodních pomocnících a o zaměstnancích velkostatků, z čeledních řádů atd. vyloučeny a spojeny v jednotný zákoník o pracovním poměru, jehož druhým dílem byla by ostatní, zejména ochranná ustanovení zákonná (úprava pracovní doby, ochrana žen, dětí a mladistvých, pracovní inspekce, zprostředkování práce atd.) a třetím dílem předpisy o pojištění nemocenském, úrazovém a penzijním, o bratrských pokladnách, o podpoře v nezaměstnanosti atd., a k němuž by konečně jako čtvrtý díl byly přidružovány další zákony, upravující dnešní řád hospodářský vzhledem k sociálními tendencím doby, jako zákony o závodních výborech, o hornických radách, o podílu na zisku, chystaný již zákon o hromadných smlouvách pracovních a rozhodčích komisích (tak zv. právu stávkovém) atd. Tento jednotný *côde du travail* by arci nemohl býti pouhou kompilací, nýbrž zároveň soustavnou reformou platného práva pracovního ve smyslu sociálního pokroku.

K nejvážnějším problémům mladé republiky patřila tíseň bytová. Nedostatek bytů byl u nás již před válkou velmi citelným, poněvadž výnos činžovních domů byl daněmi tak zatížen, že ukládání kapitálu v novostavbách nebylo shledáváno soukromopodnikatelsky výnosným, za války pak stavební činnost ochabla skoro úplně. Po válce stoupl počet obyvatelstva zejména v městech návratem našich příslušníků, legionářů a zajatců z ciziny i přistěhovalectvím cizích příslušníků státních, hlavně z Rakouska a Německa, až tíseň bytová nabyla téměř forem hroživých. Značnou část viny na bytové tísní nesl stát sám. Zřizoval přecetné nové úřady a školy, nestaraje se o jejich umístění v novostavbách, třebaš prozatímních, a zabíraje pro ně výhradně budovy již stávající, po většině obytné a účelu úřadů nevyhovující. Podobně velké peněžní ústavy a jiné akciové podniky nakvap, zvláště z Vídně k nám se nastěhovavší, neopatřovaly si místností novostavbami, nýbrž zakupováním budov již stávajících, zejména obytných a hotelových. Kdežto nedostatku potravin, oděvu a topiva lze odpomoci, jestliže vlastní výroba nestačí, přívozem z ciziny, musí bytovou potřebu ukojiti každý stát sám vlastní výrobou, k níž jest potřebí práce, materiálu i prostředků finančních a zejména i času.

Rychlá odpomoc nemohla tudíž ovšem býti zjednána okamžitým zahájením stavební činnosti, na niž nebylo ani času, ani nebylo pro ni vykonáno příprav. První péčí vlády v oboru bytové politiky bylo proto, zabezpečiti dosavadní nájemníky před neodůvodněnou výpovědí z bytů a před nemírným zvyšováním nájemného předpisy známými pod jménem „o c h r a n y n á j e m n í k ů“ a dále zjednati lidem bez přístřeší možnost bydlení ekonomickým využitkováním každého prostoru způsobilého k obývání předpisy známými pod jménem „z a b í r á n í b y t ů o b c e m i“, jehož doplňkem bylo zákonné obmezení stěhovacího práva do obcí k zabírání bytů zmocněných. Zabírání bytů bylo myšleno jako opatření z nouze na dobu přechodnou po čas největšího nedostatku bytů. Zařízení toto již svůj úkol vykonalo a bylo proto na čase, aby bylo zrušeno. Ne tak ochrana nájemníků, které jest potřebí, dokud není bytový trh zásoben dostatečným počtem bytů, ale ovšem ve formě potřebám doby přizpůsobené.

Obtíže stavící se v cestu budování nových bytů hleděl nový stát překonávati vydatnými subvencemi ve formě příspěvku ke z ú r o k o v á n í a u m o ř o v á n í největší části kapitálu do stavby investovaného, daňovými a poplatkovými úlevami, ale také předpisy ulehčujícími nabývání stavebních pozemků a stavebního materiálu. Všechny tyto výhody byly zprvu obmezeny jen na stavební podnikání obcí a obecně prospěšných stavebních sdružení, jež také skutečně výhod těch v nejhojnější míře užívaly a úvěry k finanční podpoře stavební činnosti povolené rychle zcela vyčerpaly. Aby též soukromé stavební podnikání bylo povzbuzeno, povoleny zprvu s u b v e n c e ve formě příspěvku jednou pro vždy k úhradě 40% stavebního nákladu, nehledíc k osvobození ode všech daní a přírážek na dobu 20 roků; podpora ta ukázala se však nedostatečnou.

Přes poměrně čilý stavební ruch družstev a obcí bytová krise dosahovala zatím rozměrů přímo katastrofálních. Vláda — minister-

stvo financí, ministerstvo sociální péče a ministerstvo veřejných prací — podala národnímu shromáždění řadu předloh k povznesení stavebního ruchu daňovými úlevami i přímou finanční podporou, osnovou zákonů o bytovém fondu pro státní zaměstnance, o stavební povinnosti a o zřízení vládních komisařů stavebních. V poslanecké sněmovně vypracována místo nich jednotná osnova hledící zvláště k podpoře stavebního podnikání soukromého, která na konec oběma sněmovnami přijata. Zákon o stavebním ruchu z března 1921 takto vzniklý rozšířil veškeré výhody, dosud jen obcím a obecně prospěšným stavebním sdružením poskytované, také na všechny stavby soukromé. Úspěšné provádění tohoto zákona hledělo ministerstvo sociální péče podepřítí obsáhlým prováděcím nařízením i soustředěním veškeré agendy, administrativní i technické, v nejvyšší instanci alespoň místně v ministerstvu sociální péče.

Vydáním tohoto zákona vyslovil se parlament zásadně proti všem domucovacím prostředkům moci veřejné a pro soukromé stavební podnikání státem arci vydatně podporované. Po našem soudu bylo by se přijetím určitých myšlének vládních předloh bytových (zejména bytového fondu pro státní zaměstnance a stavební povinnosti určitých podniků a osob) docílilo účinku všestrannějšího, rychlejšího, bezpečnějšího a finančně pro stát výhodnějšího.

Největší překážkou stavebního ruchu byl jako všude tak i v našem státě nedostatek peněžitých prostředků do stavby, hlavně nedostatek dlouhodobého hypotekárního úvěru. Velké výsledky zmíněného zákona o stavebním ruchu jsou úplně závisly na úspěchu losové půjčky, zákonem o stavebním ruchu ve výši 1 miliardy korun vypsané. Drobnější úspěchy tohoto zákona jeví se již teď patrně v tom, že lidé i finančně slabší podnikají stavby rodinných domků pro sebe nebo své příbuzné.

Zákon o stavebním ruchu platí pouze do konce roku 1921. Bude potřebí platnost jeho prodloužití a zákon podle zkušeností s prováděním jeho získaných novellovati.

Ač nedostatek bytů jest stále veliký, přece bytová krise znenáhla se zmenšuje a dnes jsou již jen ojedinělé zjevy, že by lidé byli snad vůbec bez přístřeší. Naopak, bytové poměry osob, jež si vlivem ochrany nájemníků byt udržely, se znatelně zlepšily a nájemníkům, kteří se v bytech před výpovědí chráněných ve vlastní bytové konsumpci uskrovní, vynáší podpronajímání bytů za převysoké podnájemné v městech důchod jejich vlastní činži vysoko převyšující. Staré domy, výnosu téměř neposkytující, při drahotě všech stavebních oprav chátrají a jejich majitelé, pokud jsou výhradně na důchod z domů odkázáni, neodvratně zproletarisovávají.

Také ochranu nájemníků, jež vyprší koncem roku 1921, nebude tudíž sice možno zcela odstraniti, přece však jest již zajisté všeobecně přijatým názorem, že nájemné musí býti zvýšeno a právo pronajímatelovo k výpovědi rozšířeno.

Bylo absurdní zastaviti absolutně a trvale stoupání činží, zatím co ceny všech ostatních potřeb životních stoupaly a co znenáhla i dělnické mzdy a později menší měrou i úřednické platy přizpůsobovaly se klesající hodnotě peněz. Nespotřebovaná kupní síla mass, chráněná státními doplatky na levnou mouku a chléb a snížením bytových výdajů s mírových 15—20% celkového domácnostního

rozpočtu na dnešní 2½—5%, vrhla se na jiné požitky, stupňujíc jejich poptávku a zvyšujíc jejich cenu. Umělé snižování cen statků nezbytných působilo, jak na př. i pro cizinu ukázal Cassel, ke zvýšení cen statků zbytných, ba i přepychových, čítáme-li k těmto i tabák, alkohol, taneční zábavy a sensační biografy.

Není trvale možným obrovský nepoměr mezi přenížkými činžemi ve starých bytech a domech při nedostatečném výnosu zanebdávaných a mezi převysokými činžemi v domech nově se šestnáctkrát zvýšenými stavebními náklady vybudovaných. Ovšem zvyšování nájemného bude nutno prováděti postupně a znenáhla, aby — zvláště v době hospodářské stagnace, průmyslové nezaměstnanosti a částečného snižování mezd — nevyvolalo nového hnutí mzdového a platového, a také ochrana nájemníků, obmezující spolu s nedávno teprve vypršelým zabíracím zákonem disposiční právo majitelů domů (zatím co vlastníků jiných statků také sice nezbytných, ale snadno zatajitelných, jako potravin, šatstva, obuvi bylo v širokých mezích lichevního zákona stále ještě možno beztravně prováděti zadržování nabídky a šroubování cen), přes mnohé sociální příkroty a nespravedlnosti smí býti odstraňována jen tou měrou, jakou bude mizeti tíseň bytová novostavbami.

Pokud šlo o péči o mládež, snažilo se m. s. p. nejprve přiměřenými peněžitými podporami přispívati k upevnění, rozšíření a prohloubení sociálních zařízení na ochranu mládeže v obvodě čsl. republiky již působivších a umožniti vznik zařízení nových, postaviti dále dosavadní výkon péče o mládež na pevnou základnu zákona, na nový zlepšený základ správní a faktický (což souvisí značnou měrou s reorganizací veřejné správy v novém státě čsl.), i vybudovati současně účelnou organizací spolehlivé orgány, jež by výkon péče o mládež obstarávaly.

Pro obvod každé župy hodlá m. s. p. jakožto první krok k organizaci sociální péče v župách ustanoviti inspektora sociální péče o mládež jakožto státní orgán dohlédací a poradní. Současně s reorganizací veřejné péče o mládež má býti reorganisována i péče dobrovolná a korporace v příbuzných oborech pracující mají býti soustředěny tak, aby na místo dosavadního roztráštění jejich působení se vzájemně doplňovalo. Tak byla za podnětu a návodem m. s. p. vytvořena čsl. ústřední péče o slepé, čsl. ústřední péče o hluchoněmé, jakož i ústředí péče prázdnicové, v poslední době pak připraven pro okresní organizace dobrovolné péče o mládež návod k vypracování stanov, podle nichž se tyto organizace přetvoří ve skutečná ústředí veškeré péče o mládež v okresích jakožto podklad pro zřízení budoucích ústředí župních a říšských.

V péči o děti od 2—6 let i o matky a kojence, soustředěné v čsl. ochraně matek a kojenců v Praze, zakládány odbory pro ochranu matek a kojenců v okresích a vypracován návrh jejich stanov, v péči o děti osiřelé a opuštěné podporovány bezúročnými státními zápůjčkami nové sirotčince, zejména ve Veltrusích, Horažďovicích, Mladé Vožici a Poučnicku, pro mládež spustlou a spustnutím ohroženou zabrán již zámek v Malešicích a použito bude patrně i velkého tábora v Moravské Třebové, k odborné péči o dorost živnostenský vyvolán v život čsl. dorostový sbor v Praze a v jednotlivých okresích zřízeny jeho odbory, proti veřejné i tajné prostituci

vybudováno ústředí práce protiprostituční, jež soustředilo všechny spolky otázkou touto doposud se zabývající.

V činnosti zákonodárné vypracován již v roce 1919 zákon o práci dětí, v červnu 1921 vyhlášen zákon o ochraně dětí v cizí péči a dětí nemanželských a pracuje se na osnově zákonů o ochranné výchově, o ochraně matek a kojenců a o zřízení a vydržování škol mateřských.

V poslední době pověřeno bylo m. s. p. také mimořádnou agendou repatriační a vystěhovaleckou. Zvláště vystěhovalectví čsl. republiky, jež, válkou dočasně zastaveno, nabylo zvláště ze Slovenska od jara 1921 větších rozměrů, přimělo m. s. p. záhy již k správním opatřením co do soustředění, přechodného ubytování i zdravotní prohlídky vystěhovaleckých transportů a k vypracování zákonné předlohy ministerskou radou již schválené, již se upravuje vystěhovalectví vůbec a zejména čelí se vykořisťování vystěhovalců agenturami, cestovními kancelářemi a dopravními společnostmi. Třetí složka akce vystěhovalecké, aby se totiž přemírnému vzrůstu vystěhovalectví čelilo rozumnou hospodářskou a sociální politikou v tuzemsku, zvláště na Slovensku prováděním reformy pozemkové, spadá v působnost jiných činitelů.

V agendě vystěhovalecké je m. s. p. podporováno kromě ministerstev zdravotnictví a vnitra zejména též Čsl. Červeným křížem a americkými společnostmi Ymcou a Ywcou, s nimiž bylo ministerstvo také při propagaci sociální péče o mládež ve stálém spojení, přispěvši tak ku probuzení zájmu ciziny pro tuto předůležitou složku sociální práce v naší republice.

Zák. čl. VIII. a XXI. z roku 1901 bývalého Uherska byla státu uložena povinnost pečovat o výživu a výchovu dětí na Slovensku nalezených a opuštěných až do jejich dokonaného 15. roku. Na Slovensku jsou dva ústavy, jež bývalý stát uherský zřídil na základě tohoto zákona, Čsl. státní dětský domov v Rim. Sobotě a v Košicích, v Podkarpatské Rusi pak v Mukačevě. Ve Slov. Lupči jest státní sirotčinec, jehož jmění v Budapešti uložené bylo přihlášeno k likvidační masce. V Košicích jest veliký státní výchovný ústav Komenského, býv. maďarská polepšovna, v níž ministerstvo sociální péče umísťuje děti zpustlé nebo zpustnutím ohrožené, min. spravedlnosti pak mladistvé trestance do polepšovacích výchovy.

Ježto na Slovensku a v Podkarpatské Rusi není dosud takový dostatek schopných pracovníků, který by dovoloval diferenciaci soc. péče, svěřena sociální péče o mládež pro prvý přechodný čas Čsl. Červenému kříži, který má na Slovensku již řadu místních spolků, při nichž bylo lze zřídit dětské odbory.

Také zařízení pro péči o dorost studující, jako internáty, alumnea, stud. mensy a pod., podporuje m. s. p. přiměřenými subvencemi, ježto by jinak školám hrozilo nebezpečí jejich restrikce nebo i úplného zavření.

Též organizaci učňovských besídek věnuje se pozornost. Dorostový sbor zřídil odbočku v Bratislavě, která za finanční pomoci ministerstva přebírá z maďarských rukou tamní učňovský útulek (podobně tomu bude i ve Spišské Nové Vsi). Četné sirotčince církevní i jiné jsou ze značné části odkázány na finanční pomoc státu,

při jejímž udělování se hledí k tomu, aby slovenská výchova sirotků byla zabezpečena.

Aby usnadněn byl styk ministerstva se Slovenskem a Podkarpatskou Rusí, exponován byl loni do Bratislavy a do Mukačeva instruktor m. s. p., aby pokud možno osobním stykem spolupůsobil při státní péči o mládež a připravoval ve všech směrech organizační péče dobrovolně.

Otázkou veliké důležitosti je zahájena již akce pro repatriaci slovenských dětí, umístěných maď. státní péčí na území bývalého uherského státu, které dle mírové smlouvy připadlo jednak k Rumunsku a Jugoslavii, jednak zůstalo maďarským. Ježto dosavadní 3 dětské domovy nestačí, vymohlo ministerstvo soc. péče v rozpočtu částku 500.000 Kč na zřízení čtvrtého dětského domova, pro nějž zabrán byl zámek v Dolní Malandě u Nitry.

Smutným dědictvím války jsou váleční invalidé, vdovy a sirotci po padlých a zemřelých a j. váleční poškození. Ministerstvo sociální péče, jemuž péče o válečné poškozené byla přikázána, bylo tu postaveno před dalekosáhlé úkoly, jež by státní správa nebyla zmožna aparátem, který zde po převratu zůstal. V Čechách zabývaly se péčí o válečné poškozené „Státní zemská ústředna pro péči o vrátivší se vojíny“ v Praze, odbočky býv. vídeňského „úřadu pro válečnou péči“ v Praze a v různých venkovských městech i zemské a okresní válečné pomocné úřadovny, na Moravě byla „Moravská zemská komise pro péči o vrátivší se vojíny v Brně“ a ve Slezsku „Slezská zemská komise pro péči o vrátivší se vojíny v Opavě“. Na Slovensku vyjma úplně soukromé spolky nebylo korporace, která by se byla po převratu mohla zabývatí aspoň poněkud péčí o oběti války, poněvadž státní péče maďarská byla soustředěna v Budapešti a na Slovensku neměla odboček.

Bylo tedy nutno s urychlením vybudovati vhodný administrativní aparát, který by sjednotil všechnu péči o válečné poškozené v republice. Jako přípravná práce zařízen nejprve již v lednu 1919 soupis všech válečných invalidů ze světové války, dnem 1. dubna 1919 započaly svou činnost mezitím zřízené zemské úřady pro péči o válečné poškozené v Praze, v Brně a v Bratislavě, jejichž působnost určena rámcovým zákonem ze dne 8. dubna 1919, č. 199 sb. z. a n., hlavně pro obstarávání všech přípravných prací zřízena celá síť okresních úřadoven v Čechách, na Moravě, ve Slezsku i na Slovensku (v Podkarpatské Rusi pracuje na místě zemského úřadu samostatný referát ministerstva sociální péče při civilní správě pro Podkarpatskou Rus v Užhorodě).

Jakmile byl tento administrativní aparát po ruce, bylo možno přikročiti k nejdůležitějšímu úkolu péče o válečné poškozené, totiž k pensijnímu zaopatření. Poněvadž výše zaopatřovacích požitků u válečných invalidů měla býti určena dle stupně, v jakém byli postiženi na zdraví, bylo nutno podrobiti všechny válečné invalidy, kteří se přihlásili k soupisu, prohlídkám. Poněvadž pak výsledky starých superarbitračních řízení přirozeně nemohly býti brány za základ, byly zřízeny okresní sociálně-lékařské komise prohlídkové a zemské komise odvolací, jež dle lékařského posudku určují invalidovu ztrátu výdělečné schopnosti. Rozhodnutí

zemské komise odvolací jest konečné. U invalidů, zdržujících se trvale v cizině, provádějí soupis čs. zastupitelské úřady v cizině, dávají je prohlížeti konsulárním lékařem a výsledek zasílají zemské komisi sociálně-lékařské v Praze, která rozhoduje o stupni výdělečné nezpůsobilosti invalidovy. Nálezy těchto komisí jsou pak směrodatny pro přiznání pensijního zaopatření válečným poškozcům.

Požítky válečných poškozců byly stanoveny zákonem ze dne 20. února 1920, č. 142 sb. z. a n. Zákon ten postupně se provádí, válečným poškozcům přiznávají se důchody na místě dosavadních vyživovacích příspěvků a nepatrných důchodů podle starých zaopatřovacích zákonů. Zaopatřovací požítky jsou vypláceny zemskými úřady pro péči o válečné poškozence a to tím způsobem, že každý úřad vyplácí požítky těm válečným poškozcům, kteří se přihlásili k prohlídce sociálně-lékařské v jeho obvodu. Přiznané důchody mohou býti za určitých podmínek kapitalisovány.

Vyplácením zaopatřovacích požitků válečným poškozcům není činnost zemských úřadů ještě zdaleka vyčerpána. Snahou péče o válečné poškozence bylo, aby ti, kteří následky války byli sociálně oslabeni, stali se opět platnými členy lidské společnosti a existence jejich aby byla zajištěna. Poněvadž jsou zde váleční invalidé s defekty chirurgickými, s chorobami vnitřními a duševními, vdovy a sirotci, rozbíhá se také péče o ně různými směry. Řadu válečných invalidů jest nutno podrobiti dodatečnému léčení, opatření je prothesami a pořizovati opravy prothes, jiné opět jest nutno posílati do kursů, aby theoretickým věděním doplnili své praktické znalosti v svém původním neb jemu příbuzném povolání a tak aby se mohli věnovati práci lehčí, která by odpovídala jejich zeslabené výkonnosti tělesné.

Poněvadž ministerstvo sociální péče a zemské úřady nemají ani vlastních nemocnic a škol, bylo nutno jednati s vojenskou správou o léčení invalidů a zřídit pro ně příležitostné kursy přírodních školách. Mnohým invalidům bylo nutno pomoci finančně, aby se mohli v svém původním povolání osamostatniti, poněvadž pro své zranění nebo chorobu nebyli schopni konkurence v poměru námezdním; jiným jest poskytována morální i hmotná pomoc při zřizování družstev, ať již výrobních či obchodních.

Zvláštního zřetele vyžaduje si péče o válečné slepce. Dbá se hlavně o to, aby existence jejich byla pokud možno nejpevněji zajištěna a aby byli co možná osamostatněni. Jako těžce postiženým jiným válečným invalidům byly i jim prostřednictvím ministerstva financí zaopatřovány tabáční trafiky a k přejímání jich poskytovány bezúročné zápůjčky, jsou jim dále zakupovány domoviny (domky, které slouží za základ k vybudování menších hospodářství a živností).

Válečným vdovám dostává se rovněž pomoci propůjčováním tabáčních trafik, zřizováním drobných obchodů, sdružováním ve výrobních družstvech.

Velmi palčivou otázkou jest zprostředkování práce

vál. invalidům. Zemské úřady se sice snažily, aby v tom směru válečným invalidům pomohly, avšak narazily u veřejnosti na nevšímavost a tak nejvíce těžce postižených vál. invalidů zaměstnává stát ve svých úřadech.

Radě válečných poškozců bylo pomůženo propůjčením licencí kinematografických ministerstvem vnitra pro družstva válečných poškozců, k provozování těchto licencí za morální pomoci zemských úřadů zakládána.

Péči o vál. poškozence zbývá ještě mnoho vykonati, a přes to, že jich nadprůměrnou úmrtností, zvláště tuberkulosou, ustavičně ubývá, zaměstná tato péče státní administrativu ještě na desíletí. Vedle pokračování v dosavadních směrech bude přistoupení k urychlené novelisaci zaopatřovacího zákona, která, v ministerstvu sociální péče již připravená, odstraňovala by nejkřiklavější jeho vady a současně upravila zákonné požitky poškozců, bude potřebí vybudovati ve shodě se zdravotní správou léčebné ústavy, podporovati družstva, zdokonaliti péči o osleplé zaopatřením psů-vůdců. Bude nutno s urychlením skončiti sociálně-lékařské prohlídky vál. invalidů, dosud nepřiznané důchody přiznati a poukázati, zrevidovati výsledek komisí sociálně-lékařských a zdokonaliti péči o invalidy, zdržující se za hranicemi čs. republiky, a konečně přistoupení k zákonné úpravě zaměstnávání vál. invalidů v soukromých službách. Přípravuje se též zákon o válečných poškozcích občanských. Aby veškeré tyto úkoly byly provedeny, budou nutny i změny v aparátě administrativním. Blízká budoucnost rozřeší zajisté i spornou dosud otázku soustředění sociální péče o veškeré osoby bezmocné, tělesně či duševně vadné v jednotných orgánech výkonných.

V oboru sociálního pojišťování provedla republika československá ihned po převratu úplnou odluku od pojišťovacích ústavů býv. Rakousko-Uherska. Úrazové pojištění horníků a železničních zřízenců, které bylo dosud soustředěno u ústavů vídeňských, již zákonem z 10. dubna 1919 převedeno na zdejší územní úrazové pojišťovny dělnické. Touž novelou provedeny i některé jiné materiální změny úrazového zákona; zejména přizpůsobena ustanovení o rozsahu a výpočtu úrazových důchodů změněným poměrům a zvýšena meze pracovního výdělku směrodatného pro vyměření těchto důchodů ze 3.600 K na 6.000 K ročně, a když i tato meze následkem dalšího stoupání mzdy objevila se nedostatečnou, byla přijatou právě další novelou k úrazovému zákonu s platností od 1. ledna 1921 zvýšena na 12.000 K ročně. Obdobně byly upraveny i ostatní požitky dle úrazového zákona.

Abyste bylo pomůženo též starým důchodcům, jejichž požitky za změněných drahotných poměrů nikterak nedostačovaly, byly jim zákonem ze dne 29. října 1919, č. 606 sb. z. a n. poskytnuty procentně odstupňované příplatky k důchodům, jež nejnověji rovněž nově upraveny, aby požitky těchto důchodců byly uvedeny v soulad s nynějšími drahotnými poměry. K provádění dělnického pojišťování na Slovensku a v Podkarpatské Rusi byla v r. 1919 zřízena zemská úřadovna pro dělnické pojištění na Slovensku se sídlem v Bratislavě a zároveň bylo na obvod Slo-

venska rozšířeno ustanovení zákona ze dne 10. dubna 1919, č. 207 Sb. z. a n. o sprostřování zřízců podniků státních a zemských, jakož i železničních zřízců od úrazové pojistné povinnosti. V květnu 1920 upraveno také úrazové pojištění dělnické na Hlučínsku.

V zájmu našich příslušníků požívajících úrazové důchody od cizozemských nositelů pojištění bylo pečováno o to, aby, pokud výplata po převratu byla přerušena, až do mezistátní úpravy další výplaty těchto důchodů dostalo se těmto našim příslušníkům náležitých záloh, a byla za tím účelem pojata do rozpočtu ministerstva sociální péče přiměřená suma. Rovněž bylo učiněno opatření, aby českoslovenští důchodcové, kteří před převratem utrpěli v cizozemsku úraz, na základě něhož byl jim přiznán úrazový důchod, nebyli poškozeni poklesem cizí měny a dostávali svůj důchod plným obnosem v československých korunách. Valutární difference uhrazuje se ze státních peněz v rozpočtu ministerstva sociální péče k tomu účelu povolených. Tohoto opatření bylo zejména použito pro důchodce rakouských ústavů a bude dle potřeby rozšířeno i na důchodce jiných cizozemských úrazových pojišťoven.

V oboru nemocenského pojištění provedena zákonem z 15. května 1919, č. 268 sb. z. a n. první novelisace nemocenského zákona od státního převratu 1918 a druhá hlavní novelisace nemocenského zákona vůbec. Touto novelou zavedeny změny hlavně v trojím směru: Počet osob podléhajících pojistné povinnosti rozšířen o osoby, které jsou zaměstnány v podnicích hospodářských a lesních, ať již jako dělníci nebo úředníci, o veškeru čeleď a domácké dělníky, pokud dosud pojištění nepodléhali; zavedeno fakultativní pojištění (určitým osobám přiznáno oprávnění k dobrovolnému pojištění pro případ nemoci) a konečně prodloužena doba nemocenské podpory z 26 na 39 týdnů a zvýšeno minimální pohřebné z 60 na 90 Kč. Veliký pokrok této novely záleží v tom, že zcelila a zjednodušila organizaci nemocenského pojištění; zrušeny vůbec pokladny závodní, stavební a učňovské, vyjímajíc jen některé závodní pokladny, obmezeny za určitých podmínek i zapsané pokladny pomocné a obmezeno povinné nemocenské pojištění u společenstevních a spolkových pokladen jen na pokladny větší.

V odporu s touto zásadou zcelení a zjednodušení organizace nemocenského pojištění umožnil zákon zřízení okresních nemocenských pokladen zemědělských, je-li v soudním okrese aspoň 1000 nebo v politickém okrese aspoň 2000 pojištěnců.

Opětná novelisace provedena zákonem z 22. prosince 1920, č. 689 sb. z. a n., který platí jen pro rok 1921. Počet osob, které po zákonu jsou účastny některých výhod nemocenského pojištění, byl zvětšen rozšířením některých výkonů pojistných na příslušníky rodiny pojištěncovy a zvýšeny zejména nemocenské podpory a pohřebné, nárok na nemocenské přiznán onemocnělému členu pokladny již ode dne onemocnění, trvá-li nemoc déle 3 dnů a je-li nemocný neschopen výdělku, doba poskytování nemocenského prodloužena na 1 rok a zavedena změna v udělování podpor šesti- a sedmiletým a možnost prodloužití premie na kojení až na dobu

26 týdnů, pohřebné stanoveno na 30násobný obnos průměrného denního výdělku pracovního, ale ne méně než 150.— Kč; zavedena organisovaná svobodná volba lékaře a pronikavá změna provedena v placení statutárních příspěvků, z nichž polovici platí nyní pojištěnec a polovici zaměstnavatel; rovněž změněny volební předpisy pro volbu delegátů do valné hromady, v které na příště zaměstnavatelé nebudou zastoupeni, dále předpisy o složení představenstva a dozorčího výboru. Jednotnost sociálního pojištění prohlomena ustanovením, podle kterého sluší povolití zřízení samostatných zemědělských okresních nemocenských pokladen všude tam, kde jsou pro to zákonné předpoklady.

Dělnické pojištění nemocenské na Hlučínsku bylo upraveno šem 6. vládního nařízení ze dne 4. května 1920, č. 321 sb. z. a n. Předpisy o nemocenském pojištění na Slovensku a v Podkarpatské Rusi byly upraveny nařízením z 23. září 1919, č. 516 Sb. z. a n. a z 21. ledna 1921, č. 26 Sb. z. a n.

V nejbližší době bude národnímu shromáždění k ústavnímu projednání předložena schválená již vládní osnova o nemocenském pojištění státních zaměstnanců.

K provádění pensijního pojištění byl již zákonem ze dne 20. prosince 1918, č. 92 Sb. z. a n. zřízen všeobecný pensijní ústav v Praze, na nějž přešla veškerá působnost všeobecného pensijního ústavu ve Vídni a k němuž náležejí dosavadní zemské úřadovny I. (česká) a II. (německá) v Praze, I. (německá) a II. (česká) v Brně a zemská úřadovna v Opavě. Aby bylo čeleno dalšímu tříštění pensijního pojištění, byly tímto zákonem zakázány další přístupy k náhradním ústavům a zřizování nových náhradních smluv. Věcné změny provedeny zákonem ze dne 5. února 1920, č. 89 Sb. z. a n.: pojistná povinnost rozšířena tím, že podléhá nyní pojištění, kdo není činným jako dělník či učeň nebo nevykonává převážnou měrou prací podřízených jako služeb čeledínských, nádenických nebo takových, jichž vykonavatelé se nepovažují za obchodní pomocníky; vstupní věk byl snížen s 18 na 16 let. Dávky byly přizpůsobeny změněné peněžní hodnotě zavedením dalších 10 platových tříd resp. pojištěním ročních požitků přes 3.600 K až na 9.000 K; při tom byly nově zavedeny příplatky vychovávací k důchodu invalidnímu a starobnímu, pohřebné a léčba preventivní. Dosavadní náhradní smlouvy byly zrušeny, resp. za určitých přísných předpokladů přeměněny v náhradní ústavy, čímž organisace pensijního pojištění byla sjednocena. Ve správě náhradních ústavů mají pojištěnci stejné zastoupení jako zaměstnavatelé. Nositelé pojištění byli sdruženi ve Svaz pensijních ústavů.

Nařízením ze dne 4. května 1920, č. 321 Sb. z. a n. bylo pensijní pojištění rozšířeno na Hlučínsko a jeho provedení uloženo zemské úřadovně v Opavě, jež převzala také tam platné dělnické pojištění starobní a invalidní. Rozšíření pensijního pojištění na Slovensko se chystá ke dni 1. ledna 1922. Drahotní přídavky k důchodům stanovilo nařízení ze dne 4. května 1920, č. 342 Sb. z. a n., na jehož místo má vstoupiti s platností od 1. ledna 1921 zákon projednaný a přijatý v posledním zasedání národního shromáždění. Drahotní

přidavky k důchodům ze sociálního pojištění na Hlučínsku byly upraveny nařízením ze dne 30. března 1921, č. 132 Sb. z. a n.

O likvidaci hornické úrazové pojišťovny ve Vídni, všeobecného pensijního ústavu ve Vídni a náhradních ústavů se sídlem v Rakousku, jež působily také na našem území, podle článku 275 mírové smlouvy St. Germainské bylo častěji jednáno s vládou rakouskou a s ostatními zúčastněnými vládami, posléze v květnu t. r. ve Vídni a v červnu v Římě. O vzájemnostní smlouvě, týkající se všech odvětví sociálního pojištění, jedná se s Rakouskem a s Německem.

Všechny dosavadní opravy sociálního pojištění mají však jen význam přechodný. Již v nejbližší době, jakmile výsledky všeobecného sčítání lidu z jara 1921 umožní přesnější výpočty pojistně-technické, budou veškeré druhy tohoto pojištění vybudovány v jednotnou soustavu pojišťování sociálního (včetně starobního a invalidního) a současně s pojištěním dělnickým bude přikročeno i k pojištění samostatných drobných zemědělců i živnostníků.

Za tím účelem zřízena byla letos zvláštní odborná komise při ministerstvu sociální péče, v červenci 1921 jmenování její členové a vytčeny současně zásadní směrnice její činnosti. V pozadí stojí pak obtížná a nákladná reforma chudáckého zaopatření, které se v rukou obcí za dnešní finanční jejich nemožností stalo namnoze téměř paskvilem.

Pokud jde o živnostenskou inspekci, jest území republiky československé rozděleno dosud na 25 dozorcích okresů (12 v Čechách, 5 na Moravě, 2 ve Slezsku a 6 na Slovensku) vedle těchto inspektorátů teritoriálních zřízeny jsou pak 3 inspektoráty speciální pro stavbu vodních cest se sídlem v Praze a 2 inspektoráty pro práce stavební, stavby pozemní a podniky s průmyslem stavebním souvisící se sídlem v Praze a v Brně, dva nové teritoriální inspektoráty přibudou pak v roce 1922.

Řízením odborné služby pověřen jest ústřední živnostenský inspektorát jako součást ministerstva sociální péče, výkonnou službu inspekční koná dosud 62 funkcionářů (pro rok 1922 dosaženo však značného jich zvýšení), jakož i 4 asistentky živnostenské inspekce pro službu v těch okresích, kde jest větší počet závodů a podniků zaměstnávajících výhradně nebo převážně ženské síly pracovní; v roce 1921 přibyla k nim první, a to ženská síla lékařská v živnostenské inspekci. Vzhledem k velikému počtu závodů živnostenské inspekci podléhajících není živnostenská inspekce dosud tak vypravena, aby mohla plně vyhověti požadavkům, na ni kladeným. Činnost živnostenských inspektorů nespočívá jen v prohlídkách závodů již trvajících, ale mají se pokud možno nejčastěji zúčastňovati též komisí, týkajících se zřizování nových závodů (komisí kolaudačních a revisních), jakož i vyšetřování úrazů; k tomu pak přistupuje v poslední době vždy častěji vyžadovaná intervence živnostenských inspektorů — vzhledem k jejich značným zkušenostem, jakož i k oboustranné důvěře, které se živnostenská inspekce jak v průmyslu, tak i v ostatních oborech námezdné práce těší, — při jednáních o sporech, vzniklých z poměru námezdního, při

úpravách mzdy vůbec, při sjednávání smluv kolektivních, při soudech rozhodčích a v t. zv. komisích paritních, kde funkcionářům živnostenské inspekce zpravidla připadá řízení těchto jednání, jakož i jiné funkce podobného druhu, i když jde třeba i o odbory, které se dle zákona vlastně vymykají z působnosti živnostenských inspektorů (spory různých úřednických kategorií průmyslových, úředníků peněžních ústavů, redaktorů denních listů, zřízenců advokátních kanceláří, herců z povolání atd.).

Rozsáhlá tato činnost přirozeně volá po dalším vybudování živnostenské inspekce, jakož i po novelisaci zákona o živnostenských inspektorech. V ministerstvu sociální péče jest již vypracován zákon o inspekci práce, jenž se má vztahovati na všechny odbory výdělečné činnosti (vyjímajíc podniky železnic, pošt a telegrafů, námořní plavbu, jakož i ústavy a závody vojenské, pokud jde o osoby v činné vojenské službě) a vedle jiných podstatných změn oproti dosavadnímu zákonu o živnostenské inspekci dává dělnictvu zejména přímé právo účastni se úřední prohlídky závodu svým zástupcem.

Ministerstvu sociální péče jsou též přikázána výrobní a pracovní družstva dělnická, družstva bytová a stavební. Družstva tato rozvíjejí se velmi utěšeně. Vzrůstá počet družstev, slabší družstva stejného odboru usilují o splynutí v celky velké a finančně silné, členské podíly se přiměřeně zvyšují, zakládají se dílny se strojovou výzbrojí, aby družstva byla schopna soutěže nejen domácí, nýbrž i zahraniční, počíná se zakládati družstevní školství (družstevní škola v Berouně a v Báňské Bystřici), aby družstva dostatkem odborně školených sil vedoucích byla chráněna před úskalím, o něž dříve téměř pravidelně ztroskotávala.

Dlouholetou výchovou svépomocná družstva obracejí se o podporu také na stát, který hledí jim co možná vycházeti vstříc přes to, že se tu a tam pomoci státní jimi zřejmě zneužívá. Nedávno přijatým zákonem byla pro poskytování státních záruk výrobním dělnickým družstvům určena ze státních prostředků částka 30,000.000 K, která v době nynější peněžní tísně poskytne družstvům vydatný podklad dalšího rozmachu. Některé zjevy v dnešním družstevnictví přiměly ministra při zahájení letošní opravdu zdařilé dělnické družstevní výstavy v Praze varovati před tím, aby dosavadní dobrá pověst a úspěchy družstevního podnikání dělnického nebyly snad nehospodárností a neobezřetností podlomeny.

Rozmnožení agendy ministerstva sociální péče i některé již déle trvající závady vnitřního úřadování přiměly konečně ministra provést od 1. února 1921 novou organizaci ministerstva ve 4 sekce pevně sečleněné. Ústřední živnostenský inspektorát učiněn při tom pro zjednodušení vnitřního styku přímou součástí (oddělením) ministerstva; na jaře r. 1921 obnoveno po téměř půldruhaleté přestávce loni zrušené slovenské oddělení ministerstva sociální péče při ministerstvu s plnou mocí pro správu Slovenska v Bratislavě, v srpnu 1921 zřízeno uvnitř ministerstva zvláštní oddělení pro sociální péči o státní zaměstnance s odborným sborem poradním a v příslušných sekcích ministerstva sociální péče

organisují se nyní odborné kanceláře pro materiální a účetní revisi družstev výrobních, invalidních a bytových kompetenci ministerstva podléhajících i pro revisi nemocenských pokladen.

K podpoře činnosti ministerstva sociální péče a vůbec k vědeckému řešení otázek sociálně-politických byl v ministerstvu zřízen sociální ústav československé republiky se členy řádnými a dopisujícími z vědeckých i praktických sociálních pracovníků tuzemska i ciziny, při ministerstvu zařízena dnes již obsáhlá knihovna vědeckých děl z oboru sociální politiky, sociálního zákonodárství a sociologie, i čítárna odborných revuí. Ministerstvo vydává vlastní „Sociální Revui“, která vedle úředních nařízení, výnosů a zákonů i parlamentních předloh přináší vědecké stati odborné i soustavné přehledy sociálního zákonodárství cizozemského, bibliografii atd., nejnověji položeny základy k zřízení sociálního musea získáním hojněho již materiálu pro sociální archiv a sbírky (zejména z letošní pražské dělnické výstavy družstevní), vypracováním musejního statutu, přípravou pro jmenování musejní rady a zabezpečení místností v příští definitivní budově ministerstva sociální péče, jejíž stavba byla v nedávné ministerské radě již zásadně schválena.

Ministerstvo sociální péče zápasí při své činnosti s překážkami jen mesnadno překonatelnými. Zamýšleno byvši původně v příliš skrovných rozměrech, nemá ani s dostatek pracovních sil, ani nezbytných místností, ani finančních podkladů správních. Nemohši tak jako jiná ministerstva převzítí pevný kmen zapracovaného úřednictva z bývalých ministerstev rakouských, našlo i v čsl. republice jen málo sil, v oboru sociální péče již z dřívějšíka osvědčených. Péče o mládež, o děti opuštěné neb zpuštělé, o slepce, hluchoněmce, osoby věkem sešlé nebo jinak bezmocné, o válečné poškozence, o vystěhovalce, o osoby nezaměstnané, bez přístřeší a pod. vyžaduje nejen odborné znalosti, nýbrž i vřelého citění lidského a sociálního, bezmeznou trpělivost a láskyplnou oddanost, jaká není každému údělem a jejíž nedostatek leckterého již úředníka vypudil z ministerstva sociální péče v zaměstnání klidnější nebo poskytující více příležitosti k reprezentačnímu vystupování, k úředním cestám zahraničním, k vedlejšímu výdělku a pod. Také místnosti, v kterých značná část úřednictva ministerstva sociální péče úřaduje, jsou namnoze v příkrém odporu se všemi požadavky hygienickými.

Tím skvělejší vysvědčení sluší tudíž dáti oné převážné většině úřednictva ministerstva sociální péče, která za přetěžkých dnešních poměrů hospodářské krise, nezaměstnanosti, bytové tísně atd. s příkladnou obětavostí vzorně plní nesnadné a druhdy velmi nevděčné své poslání.

Ministerstvo sociální péče, jež bych chtěl raději nazvati ministerstvem sociální správy, musí i příště pracovati k dalšímu pokroku sociálnímu. Jsme, pravda, v některých směrech v čele sociální politiky kontinentu evropského a amerického, daleko nad platné úmluvy mezinárodní, ale — nehledíc ani k zásadním otázkám podnikové socialisace — chybí nám mnoho, i v sociální péči státu

nesocialistického. Stagnace byla by zde reakcí, již by naše dělnictvo, kulturně (alespoň v našich historických zemích) vyspělé, hospodářsky z převážné části na dříve nebývalé životní úrovni stojící, třídně uvědomělé a politicky sebevědomé, prostě nesneslo.

Formálním předpokladem úspěšného vývoje bylo by po našem soudu sjednocení veškeré sociální péče a politiky, dnes mezi několik ministerstev roztržštěné a přechytlivé obtížné kompetenční konflikty vyvolávající, v jediném ministerstvu, jež by vedle dosavadních agend převzalo též péči zdravotní a sociální politiku pro veškeré dělnictvo, i zemědělské a hornické.

Sociálně-politické výdaje zatěžují ovšem poplatnictvo přímo — státními podporami v nezaměstnanosti, péčí invalidní, dětskou, chudinskou a bytovou — i nepřímo, totiž zdražením výrobních nákladů v průmyslu, obchodu a zemědělství dělnickou ochranou i příspěvky k sociálnímu pojišťování. Výdaje tyto bývají druhdy pokládány za neproduktivní a ministerstvo sociální péče jakožto jejich navrhovatel i vykonavatel za drahou přítěž správy státní. Avšak výdaje sociálně-politické jsou jednak za dnešních řádů života hospodářského prostým prováděním sociální spravedlnosti, jednak se jimi vykupuje sociální mír ve státě a pokojný vývoj k novým pokročilejším řádům hospodářsko-sociálním.

Sekční šéf Dr. H. Kubišta:

Poválečná politika bytová v republice Československé.

Vypuknutím světové války jako by byl zmizel nedostatek bytů. To lidé buď z nutnosti nebo postrašení nejistotou o své osudy, sami se obmezovali ve svých potřebách až do té míry, že i vlastní domácnosti rozpouštěli a byty vypovídali. Byl-li před válkou nedostatek bytů, zvláště menších, všeobecný, způsobily změny v rodinných poměrech, vyvolané povoláním členů rodiny k vojenským službám, a pak ponenáhle zastavování hospodářské činnosti značné stoupnutí procenta bytů prázdných. Nikoli však na dlouho. Ke konci třetího a na začátku čtvrtého roku války ukazuje se, zvláště v městech, ve kterých byl soustředěn válečný průmysl, opět nedostatek malých bytů, doprovázený stoupaním nájemného. Nedostatku bytů nebylo možno odpomoci stavbou nových bytů. Vypuknutím války byla i stavební činnost ochromena a později vůbec zaražena. Nebylo ani dělnictva, ani stavebního materiálu, ba ani dosti času a chuti k novým stavbám.

Rakouská vláda chtěla nedostatku bytů odpomoci správnými opatřeními. Z těchto polnutek povstaly předpisy, známé pod jménem „o c h r a n a n á j e m n í k ů“. — První nařízení o ochraně nájemníků vlády rakouské z 20. ledna 1917, č. 34 ř. z., bylo nařízení rámcové, které mělo účinnost jen v obcích s mimořádně vysokým nájemným. V Čechách bylo vyhlášeno jen pro několik málo obcí; Prahy mezi nimi nebylo. Účelem tohoto nařízení bylo chrániti nájemníky malých a prostředních bytů před zvyšováním nájemného, a pokud toho bylo k dosažení účelu třeba, i před bezdůvodnou výpovědí. Brzy se však